

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Esitetyt muutokset henkilötunnuksen myöntämiseen ja tunnuksen muotoon ovat kannatettavia ja oikean suuntaisia.

Henkilötunnusta koskevan lainsäädännön muutoksen yhteydessä olisi kuitenkin ollut mahdollista säätää henkilötunnuksen myöntäminen myös kohtuun kuolleen sekä myöhäisen raskauden keskeytyksen jälkeen syntyneelle lapselle (rv 22 jälkeen tai lapsen paino yli 500 g).

Henkilötunnuksen myöntäminen näille lapsille mahdollistaisi lapsen nimeämisen sekä sen, että lapsi näkyy väestörekisterissä vanhempiensa tiedoissa samoilla ehdoilla kuin elävänä syntyneet lapset. Nykytilassa lapsen nimeä ei voida rekisteröidä väestörekisteriin, sillä lapsesta ei kirjoiteta syntymätodistusta, eikä hän saa henkilötunnusta. Tästä huolimatta lapsen syntyminen luo oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen vanhemmille.

Kuolleen syntyneen lapsen vanhemmilla on sairausvakuutuslain mukaan oikeus vanhempainpäivärahoihin, mikäli raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää eli 22 viikkoa. Vanhemmilla on myös velvollisuus haudata tai tuhkata kuolleen syntyneen lapsensa.

Lapsen henkilötunnuksen voisi kirjata samalla, kun sairaalassa muutoinkin kirjataan potilastietoja. Muutoksella ei olisi merkittäviä kustannusvaikutuksia, mutta se helpottaisi terveyspalvelujen toimintaa etenkin isien ja muiden ei-synnyttävien vanhempien osalta, kun vanhemmuus ja lapsen kuolema näkyisi suoraan henkilön rekisteritiedoista. Nykytilanteessa kuolleen lapsen vanhemmat ovat virallisissa tiedoissa lapsettomia. Tämä on monelle myös inhimillisesti raskas asia.

Ehdotettu muutos lainsäädäntöön kuolleena syntyneen lapsen osalta

Nykyinen lainsäädäntö

Väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen (128/2010), 32 §:n mukaan terveydenhuollon toimintayksikön, jossa synnytys on tapahtunut, on ilmoitettava elävänä syntyneestä lapsesta väestötietojärjestelmään.

Väestötietolain (661/2009) 24 § 1 mom 3-kohdan mukaan rekisterinpitäjällä on oikeus saada tieto äidiltä tai siltä, jonka hoidossa lapsi on, tieto elävänä syntyneestä lapsesta, jos tietoa lapsen syntymästä ei ole toimitettu terveydenhuollon toimintayksikölle tai ammattihenkilölle.

Muutosehdotus

Asetuksen 32§:ää sekä väestötietolain 24 § i momenttia on muutettava siten, että ilmoitus lapsen syntymästä on tehtävä myös lapsesta, joka on syntynyt kuolleena raskausviikosta 22 eteenpäin. Lapsen synnyin- ja kuolinpäiväksi merkittäisiin sama päivä, ja muutoin prosessi toimisi samoin kuin elävänä syntyneen, mutta heti syntymän jälkeen kuolleen lapsen kohdalla.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

Ehdotetut muutokset parantavat opiskelijoiden ja työn perässä maahan muuttavien tilannetta, ja helpottavat myös Suomeen muuttavien kahden kulttuurin perheiden käytännön asioiden hoitamista. Verkosto kannattaa muutoksia, jotka helpottavat edes joiltain osin Suomeen muuttamiseen liittyvää byrokratiaa. Tästä näkökulmasta kannatettava muutos on myös se, että pyritään edistämään väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitoa muun viranomaisasioinnin yhteydessä.

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

Ulkopuolisen palveluntarjoajan mahdollisuus tallettaa henkilötietoja luotettavasti väestötietojärjestelmään on kannatettava muutos, sillä se helpottaa oleskelulupaa hakevien byrokratiaa ja lisää prosessin ajallista joustavuutta. Oleskelulupaan liittyvä byrokratia on nykyisellään hyvin raskas, ja jokainen prosessia edes vähäisesti helpottava muutos on verkoston näkökulmasta tervetullut. Myös tilastoinnin mahdollisuuksien parantuminen on hyvä asia.

On erinomaisen kannatettavaa, että maahanmuuttophallinnon asiakkaana olevan ulkomaan kansalaisen tiedot voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään nykyistä aiemmin ja laajemmin.

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

-

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Henkilötunnuksen sukupuolineutraalius on erittäin tärkeä osa lainsäädännön kokonaisuutosta. Se keskustelee olennaisella tavalla hallituksen muiden kehittämisvaiheissa olevien lakiesitysten kanssa, esimerkiksi sukupuolineutraalisti uudistettavien perhevapaiden, translain uudistuksen sekä vanhemmuuslain. Kun muitakin yksilöintitietoja tunnuksesta häivytetään, myös sukupuolittunut rakenne on tarkoituksenmukaista poistaa samalla kertaa.

Verkosto huomauttaa kuitenkin Trans ry:n tavoin, että uudistuksen vaikutukset ennen vuotta 2027 syntyneille henkilöille ovat riittämättömät. Uudistus säilyttää binääriseen sukupuoleen perustuvan logiikan kaikilla ennen vuotta 2027 syntyneillä lapsilla, nuorilla ja aikuisilla heidän kuolemaansa saakka. Vähintään tulisi olla mahdollista omalla ilmoituksella, myös ilman sukupuolen juridista korjaamista, muuttaa henkilötunnusta siten, että nykyisenmuotoiseen tunnukseen voisi vaihtaa uudenmallisen sukupuolineutraalin yksilöintitunnuksen.

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

-

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetuseräluonnosta koskevat huomiot

-

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisältyvistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuositukset oikean suuntaisia? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

On tärkeä huomioida, että nykyinen henkilötunnukseen perustuva tunnistustapa helpottaa olennaisesti eroperheiden huoltajien asiointia lapsensa puolesta. Jos tunnistaminen esimerkiksi apteekeissa tai terveydenhuollon yksiköissä tehdään olennaisesti hankalammaksi, on lapsella aina oltava virallinen henkilöllisyystodistus sen huoltajan hallussa, jonka luona hän kulloinkin oleskelee. Tämä on sinänsä hyvä periaate, mutta saattaa aiheuttaa käytännön hankaluuksia, jos lapsen passi tai henkilökortti jäävät toiseen kotiin. Olisi tärkeää mahdollistaa huoltajille lapsen puolesta asiointi

mahdollisimman helpolla tunnistautumismenettelyllä tai vaihtoehtoisesti huoltajan omalla tunnistautumisella, johon tieto huoltajuudesta ja puolesta-asiointioikeudesta olisi mahdollista linkittää.

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasioinnissa?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

-

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

-

Moring Anna
Monimuotoiset perheet -verkosto